

Lesstof

Zorgvuldig handelen Flora- en faunawet, niveau 1

Inhoudsopgave

Leeswijzer	3
1 Certificeringseisen niveau 1	4
2 Flora- en faunawet	6
3 Overtreding en handhaving	8
4 Gedragscodes	10
5 Oefenvragen en antwoorden	13
5.1 Vragen	13
5.2 Antwoorden	14
6 Cases	17
7 Casus particulier terrein	20
Bijlage 1 Terreinkaart particulier terrein	22
Bijlage 2 Inventarisatie van soorten	23
Bijlage 3 Zoneringskaart	26
Bijlage 4 Risicokalender	27
Bijlage 5 Registratieschema van onuitgevoerd werk	28

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 Certificeringseisen niveau 1

In dit hoofdstuk treft u een overzicht aan van de eindtermen die behaald moeten worden om voor certificering in aanmerking te komen. Op deze eindtermen wordt tijdens het examen getoetst.

Hoofdstuk 2 Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk vindt u informatie over de Flora- en Faunawet en soortbescherming.

Hoofdstuk 3 Overtreding en Handhaving

In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat er gebeurt als je voor of tijdens het groenonderhoud de Flora- en faunawet overtreedt. Er staat uitleg in over boete en aansprakelijkheid en op welke wijze er wordt gehandhaafd.

Hoofdstuk 4 Gedragscodes

In dit hoofdstuk vindt u informatie over gedragscodes in het algemeen, maar ook specifiek over de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen.

Hoofdstuk 5 Oefenvragen

Wanneer u de lesstof voor het examen wilt oefenen, kunt u hier vragen maken. Antwoorden zijn ook toegevoegd.

In hoofdstuk 6 Cases

In een drietal cases gaat u aan het werk met praktische opdrachten waarin u kunt toetsen of u de cursuslessen en de lesstof heeft begrepen. Dit is een goede voorbereiding voor het examen.

Hoofdstuk 7 Casus particulier terrein

De casus in hoofdstuk 7 is bedoeld als een oefening aan de hand van een bestaande praktijksituatie. Deze casus hoeft u niet voor het examen te kennen.

1 Certificeringseisen niveau 1

De cursus 'Certificering Zorgvuldig handelen Flora- en faunawet', niveau 1' geeft invulling aan de certificeringseisen die gesteld worden aan een medewerker/meewerkend voorman in verband met het werken volgens de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen.

Het doel van deze cursus is dat de deelnemer aantoonbaar deskundig en zorgvuldig kan handelen in het kader van de Flora- en faunawet, of preciezer geformuleerd: in het kader van de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen.

De eisen worden getoetst in de vorm van een examen aan het eind van deze cursus. Onder het tabblad examen vindt u hierover informatie. Het complete examendocument kunt u terugvinden op de site van IPC Groene Ruimte (www.ipcgroen.nl).

Eisen aan niveau 1 (medewerker/meewerkend voorman)

Een bedrijf/organisatie moet per werklocatie minimaal één gecertificeerde medewerker inzetten.

Deelnemers die de cursus niveau 1 volgen, moeten na afloop van de cursus operationele risico's kunnen signaleren. Voor dit niveau gelden de volgende eisen, onderverdeeld naar vier hoofdonderdelen.

Onderdeel 1. Context van de Flora- en faunawet

De medewerker/meewerkend voorman:

- kent de wet betreffende soortbescherming, zorgplicht en de daarbij horende verbodsbepalingen;
- kent de begrippen bestendig beheer, ontheffing en gedragscode.

Onderdeel 2. Kennis van beschermde flora en fauna

De medewerker/meewerkend voorman:

- kan soorten die in heel Nederland beschermd zijn, herkennen op basis van de speciaal voor deze opleiding ontwikkelde soortenlijst. De medewerker moet:
 - de aanwezigheid van planten- en diersoorten per beheergroep (bijvoorbeeld ruigte) kunnen vaststellen;
 - de vaste rust- en verblijfplaatsen van fauna in het groen kunnen herkennen;
 - kennis hebben van het gedrag van fauna (bijvoorbeeld of een soort wel/niet warmteminnend is).

Onderdeel 3. Kennis van zorgvuldig handelen en werktechnieken

De medewerker/meewerkend voorman:

- heeft kennis van beschermingszones en het toepassen van markeringen en beveiligingstechnieken;
- kan machines juist afstellen (gericht op het voorkomen/beperken van nadelige effecten), onder andere de maaihoogte en de bandenspanning;
- kan de volgorde van werken op een locatie (aanwezigheid) en de werkrichting bepalen;

- kan op uitvoeringsniveau calamiteiten signaleren.

Onderdeel 4. Communicatie en werkproces

De medewerker/meewerkend voorman:

- kan werkinstructies vertalen naar de praktische toepassing;
- weet waarom gekozen is voor een bepaalde werktechniek/werkwijze en kan deze uitleggen aan derden (handhaver of burger);
- draagt informatie over aan medewerkers en direct leidinggevende betreffende:
 - nieuw aangetroffen beschermde flora en fauna;
 - calamiteiten waarbij de bescherming van aanwezige flora en fauna (mogelijk) gevaar loopt;
 - evaluatie van de uitvoering.
- heeft inzicht in de relatie tussen kosten en activiteiten met betrekking tot de Flora- en faunawet.

2 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is op 1 april 2002 in werking getreden. Deze wet regelt de bescherming van planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet is gebaseerd op Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn) met als doel behoud van biodiversiteit.

Waarom wetgeving gericht op behoud van biodiversiteit?

1 We hebben de aarde in bruikleen van onze kinderen

We dienen zuinig met onze leefomgeving om te springen, zodat de generaties na ons ook kunnen leven op aarde en ervan kunnen genieten.

2 De mens heeft baat bij andere organismen

Langzaam ontstaat het besef dat we planten en dieren nodig hebben voor ons eigen voortbestaan. Alle organismen op aarde hebben een functie. Belangrijke functies zijn:

- productie van zuurstof;
- consumptie/vastleggen van kooldioxide;
- ecologisch evenwicht: beperken plagen en invasies.

3 De mens deelt de aarde met andere organismen

De mens heeft de neiging alles vanuit een economisch en egoïstisch perspectief te zien. Planten en dieren verdienen echter net zo goed een plaats op aarde als de mens. Dit betekent dat er ook ruimte (een leefomgeving) beschikbaar moet blijven voor planten en dieren waarbij voortbestaan van de soorten is gegarandeerd.

Doelstelling wet

De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is "Nee, tenzij". Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan alleen onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken. Daarnaast stelt de wet dat ook dieren die geen direct nut opleveren voor de mens van onvervangbare waarde zijn (erkenning van de eigen waarde).

De Flora- en faunawet is een kaderwet die het jaar rond geldt. De wet geeft dus een kader aan en zegt niet welke concrete activiteiten wel en niet zijn toegestaan. De wet regelt onder meer beheer, schadebestrijding, jacht, handel, bezit en andere menselijke activiteiten die een schadelijk effect kunnen hebben op beschermde soorten.

Beschermde soorten

Onder de Flora- en faunawet zijn als beschermde soorten aangewezen:

- een aantal inheemse plantensoorten;
- alle van nature in Nederland voorkomende zoogdiersoorten (behalve de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis);
- alle van nature op het grondgebied van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten;
- alle van nature in Nederland voorkomende amfibie- en reptielsoorten;
- een aantal van nature in Nederland voorkomende vissoorten
- een aantal overige inheemse diersoorten;
- een aantal uitheemse dier- en plantensoorten.

De betreffende beschermde soorten worden bij alle gedragscodes in de bijlagen genoemd.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. De zorgplicht geldt voor *alle* planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend.

De zorgplicht betekent in de praktijk dat er invulling gegeven wordt aan onderstaande aandachtspunten (in volgorde van belangrijkheid).

1. *Voorkomen* dat er schade wordt toegebracht aan flora en fauna.
2. *Beperken* van toebrengen van schade aan flora en fauna.
3. *Ongedaan maken* van toegebrachte schade.

Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet bevat een aantal verbodsbepalingen om ervoor te zorgen dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Deze verbodsbepalingen houden onder andere in dat (beschermde) planten niet geplukt mogen worden en dat dieren niet gedood, verwond of gevangen mogen worden. Ook de plaatsen waar dieren verblijven zijn beschermd, evenals de verschillende stadia waar de dieren zich in kunnen bevinden (rups, pop, larve, ei, kuiken). Het uitzetten van dieren of planten in de vrije natuur is niet toegestaan, net zomin als het kopen of verkopen van (beschermde) planten of dieren, of producten die van (beschermde) planten of dieren zijn gemaakt.

3 Overtreding en handhaving

Op het moment dat je je als bedrijf of persoon niet houdt aan de wetgeving in Nederland, kun je worden gestraft in de vorm van een boete of straf. Dit is ook het geval bij overtredingen in het kader van de Flora- en Faunawet.

Wanneer volgt er een boete?

De Flora- en faunawet is een wettelijk kader dat bestaat uit verboden en geboden. Een voorbeeld van een verbod is: 'Het is verboden een beschermde soort te doden'. Een voorbeeld van een gebod is: 'Je moet de zorgplicht invullen'.

Overtreding van de verbods- en gebodsbepalingen kan leiden tot een proces-verbaal.

Wie handhaven de wet?

Voor de Flora- en faunawet treden diverse partijen op als handhavers:

- medewerkers van de Algemene Inspectie Dienst (AID), ofwel de 'politie' van het ministerie van LNV;
- medewerkers van de politie: de agent;
- medewerkers van diverse organisaties die zijn opgeleid als 'groene BOA' of flora en fauna BOA (BOA = Buitengewoon Opsporing Ambtenaar).

Boete en aansprakelijkheid

Een overtreding wordt afgehandeld op basis van de Wet Economische Delicten. Een overtreding is bijvoorbeeld het afmaaien van een beschermde rietorchis. De persoon die de overtreding begaat wordt persoonlijk beboet. In de verdere strafvervolging wordt uitgezocht onder welke omstandigheden de overtreding heeft plaatsgevonden en wie/welke partij er nog meer aansprakelijk is. Dit kan zijn:

- de werkgever en of de vertegenwoordiger van de werkgever (uitvoerder);
- de adviserende partij en/of directievoerende partij;
- de opdrachtgevende instantie (bijvoorbeeld de beheerorganisatie van een gemeente);
- de eigenaar van de locatie (bijvoorbeeld het bestuur van een gemeente).

De strafvervolging kan resulteren in de volgende boetes:

- een geldboete;
- een taakstraf;
- stilleggen van het werk;
- verplicht herstel van de aangebrachte schade.

Aanvullend op de strafbepalingen gelden de volgende bijkomende effecten:

- claims van contractpartners, opdrachtgevers of opdrachtnemers;
- negatieve publiciteit;
- contractbreuk, geen contractverlenging en/of geen nieuwe contracten;
- ontslag.

Aantoonbaar zorgvuldig handelen

De grootste risico's om een overtreding te begaan gelden tijdens het uitvoeren van werkzaamheden. Een handhaver kan een medewerker aanspreken en vragen stellen over het omgaan met flora en fauna. Het is dan van belang

dat aangetoond kan worden dat er sprake is van *aantoonbaar zorgvuldig handelen*.

Hiervoor gelden de volgende aandachtspunten:

- de betreffende gedragscode moet op de werklocatie aanwezig zijn;
- het plan van aanpak moet op de werklocatie aanwezig zijn;
- medewerkers moeten een werkinstructie hebben ontvangen (afgeleide van het plan van aanpak);
- de werkwijze van het plan van aanpak moet in het veld herkenbaar zijn (bijvoorbeeld gebruik van linten als markering van een nestboom of groeiplaats);
- voor vragen moet duidelijk zijn naar wie doorverwezen moet worden (bijvoorbeeld de uitvoerder);
- minimaal een van de werknemers beschikt over de betreffende kennis en vaardigheden om de gedragscode toe te kunnen passen (is gecertificeerd).

4 Gedragscodes

Welke voordelen biedt een gedragscode bij het werk in de groenvoorziening? Om daar antwoord op te krijgen, zul je moeten weten waarom gedragscodes zijn ontwikkeld en op welke wijze je deze kunt inzetten bij bepaalde werkzaamheden.

De gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen is een branchegerichte werkinstructie voor het zorgvuldig handelen tijdens het verrichten van bestendig beheer op plaatsen waar vaste rust- en verblijfplaatsen zijn van beschermde flora en fauna.

Uit de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen zijn een paar aandachtspunten gehaald die hier besproken worden.

Zorgplicht en zorgvuldig handelen

Door te werken volgens de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen wordt aantoonbaar invulling gegeven aan de zorgplicht en het zorgvuldig handelen. De gedragscode is een uitwerking op hoofdlijnen geldig voor heel Nederland.

Bestendig beheer en niet-bestendig beheer

Als er werkzaamheden in de groenvoorziening worden uitgevoerd, is het van belang om vast te stellen of die werkzaamheden vallen onder bestendig beheer of onder niet-bestendig beheer. Dat bepaalt namelijk welke maatregelen genomen moeten worden in het kader van de Flora- en faunawet.

Beheer

Beheer betreft werkzaamheden aan gebouwen, werken en terreinen met als doel het behoud van een bestaande situatie of het geleidelijk ontwikkelen richting een gewenste situatie.

Bestendig beheer

Maatregelen gericht op het in stand houden van een bepaalde situatie. De werkzaamheden worden met enige regelmaat verricht. Het betreft veelal regulier (cyclisch) onderhoud. Deze werkzaamheden hebben kennelijk niet verhinderd - of er zelfs aan bijgedragen - dat zich beschermde soorten in het gebied hebben gevestigd. Vaak is er een beheers- of onderhoudsplan voor langere termijn.

Voorbeelden zijn:

- ramen wassen van een gebouw;
- maaien van een wegbem;
- uitmaaien van een sloot;
- vegen van een fietspad;
- dunnen van een bos.

Niet-bestendig beheer

Maatregelen gericht op het herstel van bepaalde situaties of het (geleidelijk) veranderen van situaties. Ook groot onderhoud valt onder niet-bestendig beheer.

Voorbeelden zijn:

- vervangen van de dakbedekking van een gebouw;
- intensiveren maaibeheer: bloemrijk grasland word gazon;
- herprofilen van een sloot;
- asfalteren van een halfverhard fietspad;
- vellen van een bos.

Bij het verrichten van bestendig beheer op plaatsen waar beschermde flora en/of fauna aanwezig is, moet de gedragscode toegepast worden.

Indien de werkzaamheden niet onder het toepassingsgebied van de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen vallen, zijn er twee keuzemogelijkheden:

- 1 inzet van een andere gedragscode;
- 2 aanvraag ontheffing bij Dienst regelingen van LNV.

Soortbescherming in de praktijk

Ondanks het strikte beschermingsregime biedt de Flora- en faunawet ruimte aangaande het verrichten van activiteiten op plaatsen waar beschermde soorten leven ('Nee, tenzij'-principe). Daartoe is een verdeling gemaakt in soorten. De lijst met beschermde soorten is opgedeeld in vier categorieën. In het kader staat deze indeling, in volgorde van licht naar zwaar wat betreft de beschermingsgraad.

De lijst met beschermde soorten is als bijlage in de gedragscode opgenomen (zie Gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen, bijlage 2). De tabellen in het kader verwijzen naar de lijsten in die bijlage.

Beschermingsgraad van soorten

- Niet beschermd (met name flora)
Hiervoor geldt de algemene zorgplicht.
- Beschermd (met name fauna)
Hiervoor gelden zowel de algemene zorgplicht als de verbodsbepalingen.
 - Tabel 1: Algemene soorten
 - Tabel 2: Overige soorten
 - Vogels
 - Tabel 3: Specifieke soorten

Als er bestendig onderhoud plaatsvindt in groenvoorzieningen en er komen soorten voor van tabel 2, tabel 3 en/of vogels, dan kan de gedragscode worden ingezet. Als de gedragscode niet wordt ingezet, moet een ontheffing aangevraagd worden bij LNV.

Voor de niet-beschermden soorten geldt alleen de zorgplicht. Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling van de verboden tijdens het uitvoeren van bestendig beheer. Voor deze soorten geldt de zorgplicht.

Voor het examen moet u ongeveer vijftientig planten en dieren kennen en herkennen. In deze map is een lijst met de betreffende beschermde soorten opgenomen (zie Soortenlijst examen). De lijst bestaat uit afbeeldingen van de planten en dieren en een beschrijving van de vaste rust- en verblijfplaatsen.

Beheerstrategie

In de gedragscode zijn groenvoorzieningen in zeven typen opgedeeld. Deze indeling is gebaseerd op de mogelijke aanwezigheid van (beschermde) flora en fauna. Dit zijn de zogenaamde beheerstrategieën. Voor elk beheerstrategie zijn richtlijnen en aandachtspunten opgenomen voor zorgvuldig handelen in het kader van de Flora- en faunawet. Daarbij is gekeken welke beschermde soorten er in die typen voorkomen en welke maatregelen daarbij horen.

Uitvoeren werkinstructie

De opzichter/uitvoerder maakt een werkinstructie, waarin hij aangeeft hoe de werkzaamheden zorgvuldig uitgevoerd kunnen worden. De medewerker/meewerkend voorman geeft volgens deze werkinstructie invulling aan het zorgvuldig handelen tijdens het uitvoeren van werkzaamheden. Hierbij moet hij rekening houden met een aantal algemene aandachtspunten, als werking, insporing en geluid, om schade aan flora en fauna te beperken (zie Gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen, bijlage 3). Tevens dient hij zorgvuldig om te gaan met vaste rust- en verblijfplaatsen, zoals nesten, groeiplaatsen en holen (zie Gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen, bijlage 4).

De medewerker/meewerkend voorman moet in dit kader altijd de volgende acties uitvoeren:

- algemeen: zorgvuldig handelen conform de werkinstructie;
- opzoeken en markeren van (bewoonde) verblijfplaatsen, bijvoorbeeld een beschermingszone aanbrengen met roodwit lint rondom een bewoond vogelnest;
- werkwijze nabij deze verblijfplaatsen aanpassen, bijvoorbeeld schoffelen in de beschermingszone en het vuil er direct uitharken;
- contact opnemen met de opzichter/uitvoerder indien er bijzonderheden zijn (onbekende verblijfplaatsen, calamiteiten, bezoek van een handhaver).

5 Oefenvragen en antwoorden

5.1 Vragen

- 1 Wat is de relatie tussen krabbenscheer en groene glazenmaker?
- 2 Wat zijn de verantwoordelijkheden van een aannemer bij de uitvoering van werken als de opdrachtgever geen of onvoldoende informatie aanlevert?
- 3 Moeten alle werknemers in de groenvoorziening kunnen aantonen dat ze gecertificeerd zijn en over een certificaat van een erkend opleidingsinstituut beschikken?
- 4 Welke zeven beheergroepen kent de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen?
- 5 Wat houden de in de Flora- en faunawet benoemde aspecten Zorgplicht en Zorgvuldig handelen in?
- 6 Is het verstrekken van informatie over aanwezige beschermde soorten op een werklocatie een taak van de opdrachtgevende gemeente?
- 7 Is de Flora- en faunawet van toepassing op het individu of op de soort?
- 8 Hoe controleert de AID of een werk conform de Flora- en faunawet wordt uitgevoerd?
- 9 Is de Flora- en faunawet alleen van toepassing op de openbare ruimte?
- 10 Is de Flora- en faunawet alleen van toepassing op beschermde planten- en diersoorten?
- 11 Welke vogels zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet?
- 12 Mogen volgens de Flora- en faunawet in het broedseizoen bomen worden gesnoeid?
- 13 Wat is bestendig beheer?
- 14 Is een vogelnest altijd beschermd volgens de Flora- en faunawet?
- 15 Welke beschermde dieren kun je verwonden/doden tijdens het maaien van wegbermen in het voorjaar?
- 16 Hoe kan insparing tijdens het maaien van een wegberm beperkt worden?

- 17 Mag een heestervak waar de brede wespenorchis groeit, geschoffeld worden?

5.2 Antwoorden

- 1 Wat is de relatie tussen krabbenscheer en groene glazenmaker?

De groene glazenmaker is wettelijk beschermd op basis van de Flora- en faunawet en heeft krabbenscheer nodig om zich voort te planten.

- 2 Wat zijn de verantwoordelijkheden van een aannemer bij de uitvoering van werken indien de opdrachtgever geen of onvoldoende informatie aanlevert?

De aannemer dient in dat geval zelf de nodige informatie in te winnen.

- 3 Moeten alle werknemers in de groenvoorziening kunnen aantonen dat ze gecertificeerd zijn en over een certificaat van een erkend opleidingsinstituut beschikken?

Nee, een werknemer hoeft alleen over een certificaat van een erkend opleidingsinstituut te beschikken, als hij alleen werkt en de gedragscode in het werk van toepassing is.

- 4 Welke zeven beheergroepen kent de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen?

De gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen kent de volgende zeven beheergroepen:

- *houtige boombegroeiingen met gras of verharding als ondergrond;*
- *houtige boombegroeiingen met ondergroei;*
- *houtige struweelbegroeiingen;*
- *houtige sierbegroeiingen;*
- *kruidige begroeiingen met jaarlijks intensief onderhoud;*
- *kruidige begroeiingen met jaarlijks extensief onderhoud;*
- *waterbegroeiingen en overgangen land-water.*

- 5 Wat houden de in de Flora- en faunawet benoemde aspecten Zorgplicht en Zorgvuldig handelen in?

Zorgplicht wil zeggen dat een ieder voldoende zorg in acht neemt voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun direct omgeving. Zorgvuldig handelen houdt onder andere in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden geen 'wezenlijke invloed' is op beschermde soorten en dat schade aan soorten zoveel mogelijk wordt voorkomen.

- 6 Is het verstrekken van informatie over aanwezige beschermde soorten op een werklocatie een taak van de opdrachtgevende gemeente?

Ja, het verstrekken van informatie over aanwezige beschermde soorten op een werklocatie is een taak van de opdrachtgevende gemeente.

7 Is de Flora- en faunawet van toepassing op het individu of op de soort?

De Flora- en faunawet is van toepassing op de soort. Het kan echter wel zo zijn, dat het verontrusten van een individu invloed heeft op de mogelijke instandhouding van de soort. Daarom is dat dus ook verboden.

8 Hoe controleert de AID of een werk conform de Flora- en faunawet wordt uitgevoerd?

Bij een controle van de AID of een werk conform de Flora- en faunawet wordt uitgevoerd, kijkt de AID-medewerker of er een plan van aanpak, een werksomschrijving en/of een bestek op het werk aanwezig is. Hij controleert tevens of er uitleg van een uitvoerder over zorgvuldig handelen heeft plaatsgevonden. Daarnaast controleert hij of er geen verbodsbepaling wordt overschreden of dreigt overschreden te worden.

9 Is de Flora- en faunawet alleen van toepassing op de openbare ruimte?

Nee, de Flora en Faunawet is overal van toepassing, dus niet alleen op de openbare ruimte.

10 Is de Flora- en faunawet alleen van toepassing op beschermde planten- en diersoorten?

Nee, er geldt een algemene zorgplicht voor alle in het wild levende planten en dieren. Dit is opgenomen in de Flora- en faunawet.

11 Welke vogels zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet?

Alle vogels die van nature in de lidstaten van de EU voorkomen, zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet.

12 Mogen volgens de Flora- en faunawet in het broedseizoen bomen worden gesnoeid?

Ja, volgens de Flora- en faunawet mogen in het broedseizoen bomen worden gesnoeid, mits de zorgplicht nageleefd wordt en er geen verbodsbepalingen overtreden worden. Dat houdt in de praktijk in dat er volgens de gedragscode gewerkt moet worden.

13 Wat is bestendig beheer?

Bestendig beheer is werk dat uit activiteiten/maatregelen bestaat met als doel de voortzetting van een praktijk die is gericht op behoud van de bestaande situatie. Dit wordt ook wel 'cyclisch beheer' genoemd.

14 Is een vogelnest altijd beschermd volgens de Flora- en faunawet?

Een vogelnest is alleen beschermd volgens de Flora- en faunawet als het een bewoond nest is of een nest is dat elk jaar opnieuw wordt gebruikt (bijvoorbeeld een ooievaarsnest).

15 Welke beschermde dieren kun je verwonden/doden tijdens het maaien van wegbermen in het voorjaar?

Tijdens het maaien van wegbermen in het voorjaar kun je de bodembroedende vogels (onder andere eend), amfibieën (onder andere gewone pad) en zoogdieren (zoals egels, reekalveren, hazen en muizen) verwonden of doden.

16 Hoe kan de insporing tijdens het maaien van een wegberm beperkt worden?

Er zijn diverse mogelijkheden om insporing tijdens het maaien van een wegberm te beperken:

- *niet over de berm rijden (bijvoorbeeld door een maaimachine aan een giek te gebruiken);*
- *inzet van een lichte machine;*
- *monteren van speciale gazonbanden of extra brede banden;*
- *monteren van een extra set banden;*
- *verlagen van de bandenspanning tot ongeveer 0,5 Bar;*
- *maaien op een droog moment.*

17 Mag een heestervak waar de brede wespenorchis groeit, geschoffeld worden?

Ja, een heestervak waar de brede wespenorchis groeit, mag geschoffeld worden op voorwaarde dat het zorgvuldig gebeurt. De brede wespenorchis is algemeen en beschermd (zie tabel 1 van bijlage 2 van de Gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen). Focus op het behoud van concentraties (groepen) en markeer deze (bijvoorbeeld met een vlag of een pilon). Een enkel individu kan/mag sneuvelen.

6 Cases

Casus 1 Dunnen bossingel

Medewerkers van de gemeente zijn bezig een bossingel uit te dunnen. Ook de reuzenberenklauw in de vegetatie wordt met de bosmaaier bestreden. Het werk wordt half juni uitgevoerd. Een geïnformeerde AID-er legt het werk stil.

Opdracht

Vraag 1 Geef aan waarom de AID-er het werk heeft stilgelegd.

Vraag 2 Wat doet u als de AID-er u sommeert te stoppen?

Vraag 3 Waar is de werkinstructie tekortgeschoten?

Casus 2 Maaien in gemeente Stuifzand

Een medewerker van loonbedrijf Boszicht krijgt de opdracht maaiwerk uit te voeren in de bermen van het buitengebied van gemeente Stuifzand. Hij weet dat zijn baas overleg heeft gehad met de gemeente over het uit te voeren maaiwerk. Zijn baas heeft echter verzuimd hem in te lichten en heeft alleen een werkopdracht verstrekt. Als actief lid van de plaatselijke IVN-afdeling weet hij dat op een aantal plaatsen flora voorkomt uit tabel 1 en 2.

Opdracht

Vraag 1 Waaraan moet een goede werkinstructie aangaande de Gedragscode Flora- en Faunawet voldoen?

Vraag 2 Wat moet er precies in de werkinstructie staan?

Vraag 3 Hoe ga je als 'deskundige' medewerker met dit dilemma om?

Casus 3 Onderhoud hagen

U bent werkzaam als medewerker bij bedrijf de Groene Oase. De gemeente Altijdgroen heeft het 'hagenbestek' gegund aan de Groene Oase. Als medewerker krijgt u de opdracht de onkruidbeheersing en het knippen van de hagen uit te voeren. Er is een plan van aanpak geschreven, waarin nadrukkelijk aandacht wordt gevraagd voor de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen. Op grond van dat plan van aanpak zijn er werkinstructies opgesteld die u onder ogen krijgt en waar u de nodige aandacht aan moet geven.

Informatie over beschermde soorten

De gemeente heeft beperkte informatie over de aanwezigheid van beschermde flora en fauna beschikbaar gesteld.

- Het is bekend dat er in een aantal hagen vogels broeden (onder andere merel) en dat er in de blokhagen bij de vijver jaarlijks eenden broeden.
- De lokale zoogdierwerkgroep heeft aangegeven dat egels hun winterslaap houden in de blokhagen.
- De plantenwerkgroep heeft tijdens een inventarisatie winterpostelein en gele helmblom aangetroffen in de haagvoeten.

Plan van aanpak

Bij het bestek hoort het plan van aanpak 'Invulling zorgvuldig handelen', waarin de volgende punten zijn opgenomen.

- In juni wordt de knipbeurt gecombineerd met onkruidbeheersing (beperken verstoring).
- Bewoonde nesten worden gespaard.
- Met de schoffel wordt de haagvoet onkruidvrij gemaakt.
- Er wordt mechanisch geknipt met een motorheggenschaar.
- Het afval wordt bijeengeharkt en vervolgens per bedrijfswagen afgevoerd.
- Voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden verzorgt de uitvoerder een werkinstructie 'Invulling zorgvuldig handelen'.

Opdracht

Vraag 1

Welke van de soorten die genoemd zijn in de informatie van de gemeente zijn beschermd conform de Flora- en faunawet?

Vraag 2

Het is juni en de onderhoudsbeurt knippen en onkruidvrij maken van de haag staat deze week gepland. Er zijn drie medewerkers betrokken bij de uitvoering van dit werk.

Wat vindt u van de werkinstructie zoals hierna beschreven? Voldoet deze aan de normen die in de gedragscode zijn aangegeven?

De werkinstructie betreft het tegengaan/beperken van verontrusten en doden van beschermde planten en dieren. In de werkinstructie ligt de nadruk vooral op de manier waarop de werkzaamheden uitgevoerd dienen te worden. De volgende richtlijnen gelden hierbij:

- Markeringen;
- Insporing en bodemverdichting;
- Fysieke aanwezigheid;
- Geluidsoverlast;
- Werkrichting;
- Werkperiode.

Checklist/werkinstructie voor zorgvuldig handelen	Onkruidbeheersing + snoeien 15 juni 2008
Markeringen	Houd rondom de markeringen voldoende afstand en probeer de rust aldaar zoveel mogelijk te waarborgen.
Insporing en bodemverdichting	I.v.m. de grote hoeveelheid neerslag van de afgelopen tijd, niet met de trekker en aanhanger naast het verharde pad rijden.
Fysieke aanwezigheid	Werk naar de markeringen toe en probeer alles zo snel mogelijk in één werkgang uit te voeren.
Geluidsoverlast	Probeer de machines zo rustig mogelijk te bedienen en kom niet telkens naar dezelfde plek terug.

	Maak vooraf een routing.
Werkrichting	Werk vanaf het pad naar achteren, zodat soorten gemakkelijk kunnen ontsnappen.
Werkperiode	In juni broeden veel soorten. Wees alert en handel bij signalering van nesten als bij de markeringen.
Gefaseerd werken	Niet van toepassing
Gebruik meststoffen en gewasbeschermingsmiddel	Niet van toepassing

Vraag 3

Dekt de werkinstructie de bescherming van de egel voldoende? Licht toe waarom wel of niet.

Vraag 4

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wordt een hol van vermoedelijk een vos aangetroffen. Wat doet u? Welke stappen onderneemt u naar de uitvoerder toe?

7 Casus particulier terrein

Lees de beschrijving door en bespreek de op het eind toegevoegde vragen en opdrachten.

Informatie

Het te beheren gebied betreft een particulier terrein. Het is een terrein dat gebruikt wordt voor onderwijs in de groene sector. Er worden praktijkgerichte lessen gegeven. Hiervoor zijn onverharde oefenlocaties (zandbakken) aangelegd. Rondom deze oefenlocaties liggen dijktafsluitingen. Deze zijn begroeid met jonge opslag van grove dennen, berken en een aantal rozen. Verder zijn er stukken met struweel en houtige begroeiingen van grove den. In bijlage 1 staat een kaart van het terrein.

Het terrein heeft geen juridisch beschermde status. Het grenst direct aan een gebied met Vogel- en Habitatrichtlijnen en ligt daarmee dus onder de invloedssfeer van deze richtlijnen. Het terrein wordt gebruikt voor educatieve doeleinden. Er is geen andere aanvullende status (waarvan de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) een voorbeeld is) aan het terrein toegekend.

Voor het terrein is een inventarisatie uitgevoerd van de aanwezige flora- en faunasoorten. Deze soorten zijn conform de indeling van de Flora- en faunawet ingedeeld in tabel 1, 2, 3 en vogels (zie bijlage 2). Vervolgens is gekeken naar de standplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen van de voorkomende beschermde soorten. Deze 'hotspots' zijn aangegeven op de zoneringskaart (zie bijlage 3).

Bij het beheer zal gehandeld worden conform de gedragscode Bestendig beheer (gemeentelijke) groenvoorzieningen.

Richtlijnen voor de uitvoering

Voor de lijst-1-soorten dient er gehandeld te worden conform de richtlijnen Zorgvuldig handelen (zie Gedragscode Bestendig beheer, bijlage 3) en de richtlijnen Beschermende maatregelen (zie Gedragscode Bestendig beheer, bijlage 4). Deze richtlijnen gelden ook voor lijst-2-soorten, lijst-3-soorten en vogels, maar voor deze soorten gelden aanvullende beschermende maatregelen.

Lijst-2-soorten

Zoogdieren
eekhoorn

Bij werkzaamheden aan bomen in de buurt van een eekhoornnest dient een beschermingszone van 10 meter gemarkeerd te worden rond deze bomen. De beschermingszone wordt uitgesloten van werkzaamheden. De nestboom moet behouden worden.

Reptielen en amfibieën
alpenwatersalamander
levendbarende hagedis
groene kikker complex

Geen extra risico's
Geen extra risico's
Geen extra risico's

Vaatplanten

kleine zonnedauw
rietorchis

Geen extra risico's
Bij de uitvoer van onkruidbestrijding dient deze plant beschermd te worden en dient de plant gemarkeerd te worden.

waterdrieblad
wilde marjolein

Geen extra risico's
Bij de uitvoer van onkruidbestrijding dient deze plant beschermd te worden en dient de plant gemarkeerd te worden.

Lijst-3-soorten**Zoogdieren**

veldspitsmuis
gewone dwergvleermuis

Geen extra risico's
Geen extra risico's

Reptielen en amfibieën

hazelworm

Vermijden van maatregelen in de winterperiode rondom de 'arbeiderswoning', dus geen uitvoer van maatregelen in de periode van oktober tot maart.

Vogels

Bij alle voorkomende vogelsoorten dienen alle vaste rust- en verblijfplaatsen te worden beschermd door een beschermingszone rondom deze bomen te markeren, waarbij de werkafstand tot de rustplaats minimaal 10 meter bedraagt. De beschermingszone wordt ten tijde van het broedseizoen uitgesloten van werkzaamheden. De nestbomen moet behouden blijven.

Vragen en opdrachten

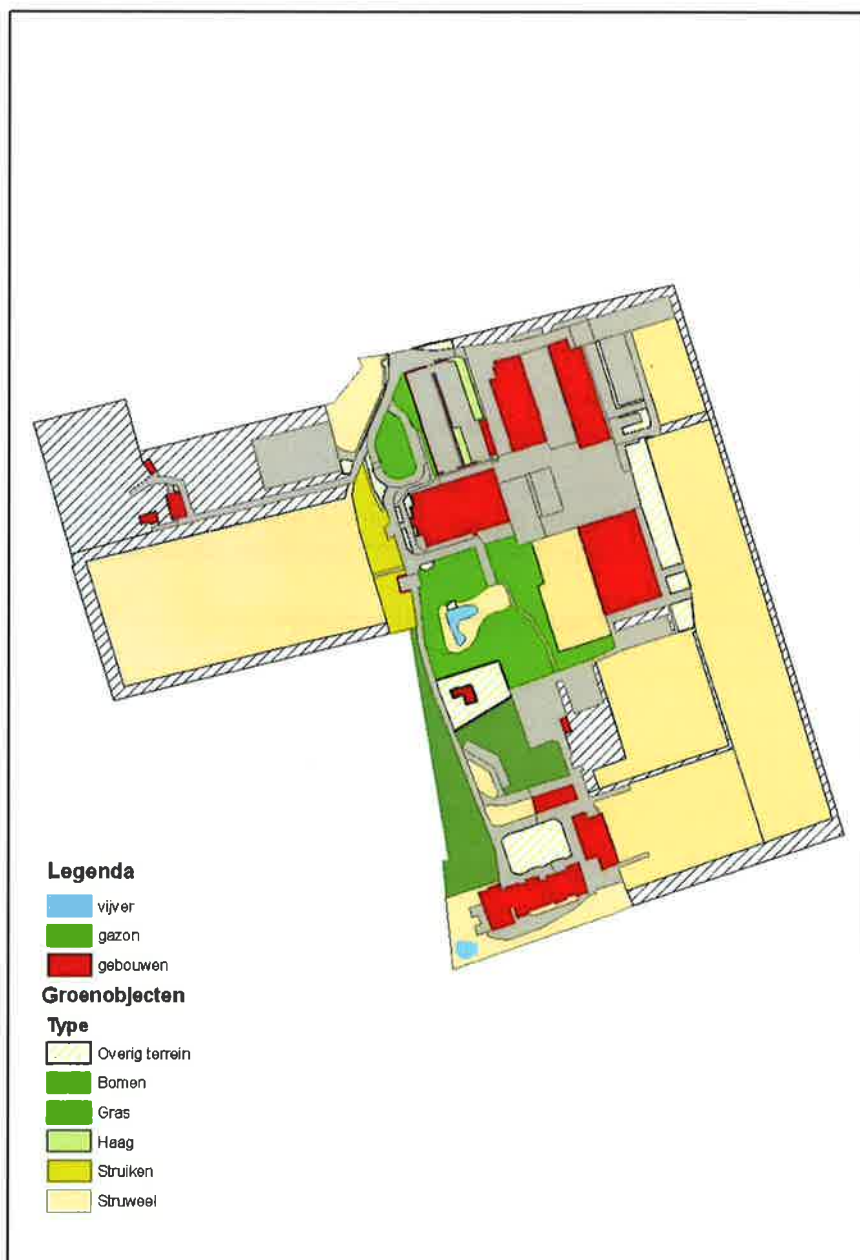
1 Wat heeft een werknemer minimaal nodig om volgens de gedragscode te kunnen werken?

2 Wat doet u wanneer u in het werk met beschermde soorten wordt geconfronteerd die niet op de werkkaart staan vermeld (en dus feitelijk nieuw zijn)?

3 U krijgt de opdracht om jaarlijks extensief te maaien op het beschreven terrein.

- Kies daartoe zelf de locaties.
 - Beschrijf welke activiteiten u gaat uitvoeren.
 - Beschrijf wat u gaat doen aan zorgvuldig handelen en waarom u dat gaat doen. Houd daarbij rekening met de maaiperiode (gebruik hierbij de risicokalender uit bijlage 4), de maaimethode en de omgang met het maaisel.
4. Hoe gaat u om met flora- en faunasoorten die tijdens het werk worden geconstateerd?
5. In bijlage 5 staat een registratieschema van onuitgevoerd werk. Hoe en waar kunt u dit schema gebruiken?

Bijlage 1 Terreinkaart particulier terrein



Bijlage 2 Inventarisatie van soorten

A =	Gehele terrein
B =	Rondom vijvers (+ bosgebied als overwintering)
C =	Gebied met oud bos (grove den, eik, berk)
D =	Warme voedselarme kruidenbermen
E =	Gebouwen
F =	Rondom bedrijfswoning

Lijst-2-soorten

Zoogdieren

C eekhoorn

Reptielen en amfibieën

B alpenwatersalamander
D levendbarende hagedis
B groene kikker complex

Vaatplanten

G kleine zonnedauw
B rietorchis
B waterdrieblad
A wilde marjolein (plaatselijk)

Lijst-3-soorten

Reptielen en amfibieën

F hazelworm

Vogels

A merel
C grote bonte specht
C goudvink
A zwartkop-, pimpel-, en koolmees
C boomklever
C boomkruiper
C bosuil
A fitis en/of tjiftjaf
C grauwe en bonte vliegenvanger
A putter
A appelvink
A heggenmus
A ekster
A witte kwikstaart
A roodborstje
A groenling
A zanglijster
A houtduif

- A kauw
- A zwarte kraai
- A staartmees
- A winterkoning

Foto's van enkele aanwezige soorten

Eekhoorn



Rietorchis



Alpenwatersalamander



Wilde marjolein



Levendbarende hagedis



Kleine zonnedauw



Waterdrieblad



Gewone dwergvleermuis



Hazelworm



Bijlage 3 Zoneringskaart



Bijlage 4 Risicokalender

Beheermaatregelen

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Maaien

Extensief maaien												
------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Onkruidbestrijding

Mechanische onkruidbestrijding aan beplanting												
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Handmatig onkruidbestrijding aan beplanting												
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Snocien, scheren en knippen

Begeleidingssnoci												
-------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Onderhoudssnoci												
-----------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Snocien struikbeplanting												
--------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Knippen/scheren van hagen en beplanting												
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Afplaggen oever												
-----------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1	acceptabel risico
2	betrekkelijk risico
3	onacceptabel risico

Bijlage 5 Registratieschema van onuitgevoerd werk

Datum	Onuitgevoerd werk	Reden	Mogelijke datum van uitvoer